

אירועי הדרת היהדות בצה"ל בתקופה האחרונה פירוט חלקי

אב תשע"ו

דוח מרכז ליב"ה

תוכן העניינים

א.	הכנסת ספרי תורה.....	3
ב.	גידול זקנים בצבא.....	3
ג.	עדכון פקודת "השילוב הראוי" ל-"שירות המשותף".....	4
ד.	תוכניות הבינוי החדשות.....	5
ה.	השתתפות חובה בהצגות פרובוקטיביות.....	5
ו.	סיורים וקורסים:.....	6
ז.	פירוק ענף תודעה יהודית ברבנות הצבאית.....	7
ח.	פירוק גדודי הסריקה (זיהוי חללים) של הרבנות.....	7
ט.	הנחיית קשל"ר לטיפול בחללים בשגרה - ללא תפקיד לרב הצבאי.....	8
י.	קיצוץ בתקני רס"ן ל"סגן רב" פיקודי.....	8
יא.	קיצוץ במשגיחי הכשרות.....	8
יב.	ניסיון למנוע מן הרבנים הצבאיים לנאום בטקסים.....	8
	נספח א' - לו"ז ההכשרה של קורס נגדים בכירים.....	9
	נספח ב' - הוראת ראש אכ"א בנוגע להכנסת ספר תורה.....	10
	נספח ג' - פעילות תמיכה במסתננים.....	11
	נספח ד' - שבתות חינוך לאנשי מילואים.....	12
	נספח ה' - עדויות קצינים שהשתתפו בקורסים וסדנאות בשנים האחרונות.....	13
	נספח ו' - קטע מפקודת "השירות המשותף" - עודכנה בספטמבר 2016.....	18

א. הכנסת ספרי תורה

1. באדר תשע"ו **נאסר על הרבנים הראשיים להשתתף בטקס הכנסת ספר תורה** בחטיבת הקומנדו. לאחר לחץ תקשורתי האיסור בוטל.
2. תמוז תשע"ו - **נתנה הוראה מאכ"א לבטל את הכנסת ספר התורה במחנה רמון** שתוכננה זמן רב לפני ההנחיה הכללית של אכ"א להשהיית הכנסות ספרי תורה בצה"ל. לאחר לחץ מצד מפקד הבסיס ומפקד חיל האוויר הושגה פשרה לפיה האירוע יתקיים אך ללא תהלוחה. במהלך האירוע נכח במקום נציג אכ"א שצילם את כל האירוע. לאחר האירוע (שבפועל כלל גם תהלוחה) הוזמן רב הבסיס לחקירת מצ"ח בעניין זה.
- שבוע לאחר מכן היה סיפור דומה שראש אכ"א הורה לבטל הכנסת ספר תורה בבסיס של הנח"ל.
3. **הוצאת נהלים חדשים להכנסת ספר תורה** (הוראת ראש אכ"א - ראה נספח ב'): בעקבות ביקורת ציבורית, הוציא ראש אכ"א הוראה חדשה על פיה: **"בכל ביקור, גם כשמדובר בהכנסת ספר תורה, יוכלו להיכנס לבסיסי צה"ל עד שמונה מבקרים"**

ב. גידול זקנים בצבא

1. בדצמבר 2015 נכנסו לתוקף הנחיות חדשות בנוגע לאישור גידול הזקן בצבא, במסגרתן הוקשחו הנהלים לקבלת אישור לגידול זקן. על פי הנהלים החדשים, **לא מספיקה המלצת הרב הצבאי אלא יש צורך באישור נוסף ע"י מפקד ישיב בדרגת סא"ל, ולאחר מכן אישור קצין שלישות בדרגת אל"מ**.² בעקבות כך פורסמו עדויות רבות של חיילים דתיים שהוכרחו לגלח את זקנם כיוון שלא קיבלו אישור להמשיך ולגדל אותו. לאחר לחץ ציבורי הובטח רשמית ע"י צה"ל כי חיילים דתיים לא ייפגעו, אך המציאות מוכיחה אחרת.
2. בהמשך (אפריל 2016), **פורסמה הנחית ראש אכ"א כי גם חייל או קצין שקיבל אישור זקן, לא מורשים להשתתף בטקסים ייצוגיים**.³ יתרה מכך, במקרים בהם ההשתתפות בטקס הכרחית (כגון בטקס סיום קורס) החייל / הקצין יודח מהקורס אם לא יגלח את זקנו.
3. **דוגמאות:**

1) ב-14.6.2016 נדרש צוער בקורס קצינים של הגנה אווירית (הגנ"א) לגלח את זקנו שעות ספורות לפני טקס סיום הקורס בשל פקודת הזקן, למרות שקיבל לכך אישור מרבנות חיל האוויר. **הצוער איום בהדחה מהקורס אם לא יגלח את זקנו** ונאלץ להתגלח בכדי לא לפגוע בעתידו הצבאי.⁴

2) מוקדם יותר פורסם⁵ כי חייל שהיה עתיד לצאת לקורס פיקודי לא קיבל אישור לגדל זקן למרות המלצת הרב הפיקודי, כיוון ש"מצופה ממפקד בעתיד להתגלח".

3) ב-14.4.16 נאמר ללוחמים בגדוד 202 בחטיבת הצנחנים, כי **החיילים הדתיים עם הזקנים אינם יכולים לקחת חלק בטקס רשמי וייצוגי שיתקיים ב"יד ושם"**, כיוון שעל פי

¹ פירוט ההוראה החדשה <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/327870>

² http://www.kipa.co.il/now/68509.html?utm_source=&utm_medium=&utm_campaign=

³ <http://www.93fm.co.il/radio/286020>

⁴ http://www.mako.co.il/news-military/security-q1_2016/Article-1ed719a73b25351004.htm

⁵ [אתר החדשות סרוגים](#)

[אתר בחדשות סרוגים](#)

הנוהל החדש מי שמשתתף בטקס - חייב להיות מגולח גם אם יש לו אישור לגדל את זקנו.⁶

(4) בחדשות ערוץ 2 פורסם⁷ כי חייל שהגיש בקשה לקבל "פטור זקן" קיבל ממפקדו את התשובה הבאה: **"שמירת מצוות וניהול אורח חיים דתי אינם מהווים עילה עבור גידול זקן"**. בדובר צה"ל הדגישו לאחר מכן כי לא מדובר במדיניות צה"ל, אך מקרה זה מדגיש כי כיום לכל מפקד ישנה אפשרות לקבוע קריטריונים בעצמו, ואין מדיניות ברורה המונהגת בכלל הצבא.

(5) פורסמו מקרים רבים נוספים בהם חיילים דתיים לא קיבלו אישורים⁸. בחודש תמוז תשע"ו **עוכבו כ-20 לוחמים בני ישיבות שנשלחו על ידי יחידותיהם לקורס מכי"ם בביסלי"ח מחוץ לבסיס במשך יום שלם בטענה שלא יוכלו להיכנס לקורס מכי"ם בלי להוריד את זקנם כיון שלא קבלו אישור על אף שהם הגישו בקשה לאישור זקן ביחידתם, ללא שיתאפשר להם לקבל אוכל, רק לאחר לחץ חיצוני התאפשר להם להתחיל את הקורס.**

ג. עדכון פקודת "השילוב הראוי" ל-"שירות המשותף"

1. פקודת השילוב הראוי נועדה לאפשר שירות של חיילים דתיים בצבא באופן שלא יפגע באורח החיים הדתי שלהם. הפקודה קבעה את ההתנהלות המתאימה בשירות חיילים וחיילות באופן שלא יפגע בחיילים הדתיים ומצד שני יאפשר את שילובן של הבנות בצה"ל בתפקידים נוספים.

2. בשלבים מאוחרים יותר עודכנה הפקודה ונקראה **"שירות משותף לחיילים וחיילות בהיבט השילוב הראוי"**. פקודה זו לא עוסקת בהיבטים הקשורים לדת בלבד, אלא מתמקדת ברובה בשירות משותף של גברים ושל נשים גם ללא קשר לדת.

3. מטה היה"ל⁹ וארגוני הנשים פועלים כיום¹⁰ לשינוי פקודת השילוב הראוי לפקודת השירות המשותף שתעמיד את חשיבות שירות הנשים בצה"ל מעל הכל גם במחיר של פגיעה בחיילים הדתיים. עקרונות הפקודה לפי מה שמסר דובר צה"ל הם¹¹:

(1) לצד עליונות המשימה המבצעית, צה"ל יקיים את עקרון השוויון לכל, וכפועל יוצא מכך אסורה הדרת הנשים בצה"ל.

(2) **כל תפקיד יהא פתוח לשיבוץ בפני כל חייל או חיילת**, גברים ונשים כאחד, ובתנאי שהוא עומד בשלושה קריטריונים מצטברים: עמידה במשימה המבצעית, יכולת פעולה בסביבה המבצעית ויכולת שיבוץ בהיקפים הולמים למסגרות השונות.

(3) הסמכות הבלעדית הקובעת בצה"ל וביחידותיו היא סמכות המפקד ואין אחרת זולתה. המפקדים יקבעו, ללא כל התערבות חיצונית, את אופיין ודרך פעילותן של היחידות, בכפוף למדיניות צה"ל ולפקודות שבתוקף.

⁶ <http://www.kipa.co.il/now/67278.html>

⁷ http://www.mako.co.il/news-military/security-q2_2016/Article-e6abe32ffe51451004.htm?sCh=3d385dd2dd5d4110&pld=1434139730

⁸ <http://www.srugim.co.il/142871-50-%D7%97%D7%99%D7%99%D7%9C%D7%99%D7%9D-%D7%93%D7%AA%D7%99%D7%99%D7%9D-%D7%97%D7%95%D7%99%D7%99%D7%91%D7%95-%D7%9C%D7%92%D7%9C%D7%97-%D7%96%D7%A7%D7%A0%D7%9D-%D7%A2%D7%93-%D7%99%D7%95%D7%9D-%D7%A8>

⁹ <https://mobile.idf.il/DocumentTemplates/OPGENERALMOBILE/2030/11100>

¹⁰ ראה למשל: https://www.idi.org.il/media/2468647/women_service_in_the_idf.pdf

¹¹ שירות נשים בצה"ל, מחקר שפורסם ע"י המכון הישראלי לדמוקרטיה בשיתוף המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS), תגובת דו"צ, עמ' 41.

https://www.idi.org.il/media/2468647/women_service_in_the_idf.pdf

(4) בכל מקרה של שאלה או ספק בתחום הדתי-הלכתי, יכולים המפקדים להיוועץ ברבנים הצבאיים, ולצורך כך רק סמכות הלכתית אחת בצה"ל - הרב הצבאי הראשי לצה"ל.

(5) **נשים וגברים כאחד ימשיכו להופיע ולשיר באירועים צבאיים**, בין אם אלו אירועים רשמיים ובין אם אירועי הווי.

באירועי הווי ונופש (בלבד) תתאפשר לחיילים שהפעילות פוגעת באמונתם או באורח חייהם אי-השתתפות, על-פי פקודות הצבא. באירועים ממלכתיים ו/או רשמיים ישתתפו כולם ולא תותר יציאה מהם. באירועים במדרג הביניים (שאינם ממלכתיים ו/או רשמיים, ושאינם אירועי הווי) תהא חובת השתתפות מלאה, כאשר אישור אי-השתתפות פרטני יינתן לשיקול דעת מפקדים - כל מקרה ייבחן לגופו.

4. בכ"ב אלול תשע"ו (25 בספטמבר) פורסם כי **עודכנה רשמית פקודת "השירות המשותף"** בפקודות מטכ"ל. ראה חלקים מן הפקודה בנספח ו'.

ד. תוכניות הבינוי החדשות

בתוכניות הבינוי החדשות של צה"ל, מגורי בנים ובנות הם במתחמים שונים באותו בניין, **ללא מחיצה או דלת ביניהם**, עם מבואה משותפת (כיום קיימת הפרדת מבנים בין מגורי שני המינים)¹².

ה. השתתפות חובה בהצגות פרובוקטיביות

השתתפות חובה לחיילי צה"ל בהצגות שכללו תכנים פרובוקטיביים בתיאטרון הבימה והקאמרי ("גטו", "לחנך את ריטה", "גורודיש")¹³.

¹² <http://xnet.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4801246,00.html>

¹³ עולם קטן, גיליון 537, פרשת כי תשא תשע"ו <http://www.flipsnack.com/79987ECF8D6/537-ftm2c6w0k.html?pn=2>

1. סיורים וקורסים:

1. בעקבות הפרטת פעילויות החינוך בצה"ל והוצאתן לגופים אזרחיים, מופעלים כיום מרבית ההכשרות החינוכיות מופעלות ע"י מכון הרטמן והארגון בינה, על בסיס זכייתם במכרז לפי שלוש שנים¹⁴.

- שבתות החינוך בבינה מתקיימות במרכז רפורמי מוצהר (משכנות רות דניאל) אשר עוסקות ב"זהות יהודית" תוך הדגשת ה"יהדות החילונית" והפלורליסטית.
- מכון הרטמן, הינו ראש חץ לפלורליזם דתי המזוהה עם השמאל, מפעיל סדנאות ערכיות לבכירים (סא"לים-אל"מים) במסגרת יחידת מחצבי"ם.
- הקורסים המופעלים ע"י ארגונים אלו מלווים את הקצינים לאורך מסלול הקידום, ובחלקם מהווים תנאי לקבלת הדרגה:

2. **בקורס נגדים בכירים, במסגרת מה שנקרא 'סיור חוקר' ישנן עדויות כי נערך סיור ב"בית הפתוח" (להט"ב), בכנסיה ובמרכז הרפורמי לדת ומדינה.** בעקבות תלונות של נגדים הביקור בכנסיה ובמרכז הרפורמי אינם חובה, אבל הביקור ב"בית הפתוח" נשאר חובה. (ראה פירוט הלו"ז בנספח א') כמו כן, מועברים בקורס תכנים שקשורים ליחס לירושלים 'במבט שונה' ולמאבק הבין דתי בעיר ומועבר על ידי חברה חיצונית שנקראת סקויריטיץ' שמטרתה להביא לשינוי תודעתי בחברה הישראלית בהתייחסות אל העולם הערבי¹⁵.

3. לאחרונה דווח על כך שחיל חינוך מתכנן קניה של מבנה בעיר העתיקה ובו יוקם מרכז הסברה בין דתי ב-30 מיליון שקלים¹⁶

¹⁴ יש לציין כי ההתקשרויות עם שני מכונים אלו מסתיימות בחודשים הקרובים, אך טרם פורסם מכרז חדש ע"י משרד הביטחון.

¹⁵ עולם קטן, לו"ז חינוך בקורס נגדים, רועי אהרוני

¹⁶ <http://www.nrg.co.il/online/1/ART2/811/912.html?hp=1&cat=875&loc=13>

4. בסיוורים שעורך חיל חינוך בעיר העתיקה חובה להשתתף בסיוור בכנסית הקבר ובסיוור בעקבות האיסלם, אבל הביקור בכותל מוגדר כ'רשות' ובו כל אחד יתייחס לכותל כרצונו ניתן לראות את הלוח¹⁷:

שעות	תוכן
10:15-10:45	התכנסות ופתיחה בשער יפו
10:45-12:15	סיוור ברובע היהודי "דע מאין באת ולאן אתה הולך"
12:15-13:00	ארוחת צהריים וזמן בכותל- זמן חופשי לכל חייל להתייחס לכותל כרצונו
13:00-13:30	הליכה לכנסיית הקבר בתוך הרובע הנוצרי העתיק
13:30-15:00	סיוור בכנסיית הקבר "למי צלצלו הפעמונים..."
15:00-15:15	הליכה למגדל דוד
15:15-16:15	תצפית איסלם "סהר בשמי הרקיע"

5. **סדנת חינוך להטבי"ם** - חיילים ביחידות קרביות מספרים שסדנת החינוך שלהם שנערכה בתמוז תשע"ו עסקה בלהטבי"ם.

6. **מסע לחברה בישראל** - לאחרונה נערכה סדנה לסגל גדוד השיריון 77 תחת הכותרת "מסע לחברה בישראל". מטרת הסדנה להפגיש את הקצינים עם החברה בישראל. הסיוורים וההרצאות בסדנה עסקו בעיקר בסוגיות קצה - מסתננים, בדואים, דרוזים. בנוסף, התקיימה הרצאה של מרצה מטעם בי"ה שהצהירה שמטרתה להציג את הקצינים את ה"יהדות החילונית" שלה, המנוגדת ל"יהדות האורתודוקסית" שמדירה את החילונים. בתוך כך, זלזלה ופגעה במושגי יסוד יהודיים (מגילת אסתר, ברית מילה).

ז. פירוק ענף תודעה יהודית ברבנות הצבאית

ח. פירוק גדודי הסריקה (זיהוי חללים) של הרבנות

1. אחד מתפקידיה המשמעותיים של הרבנות הוא האחראיות לתחום זיהוי החללים והקבורה בצה"ל. חוד החנית של פעילות זו הם **"גדודי הסריקה"** המורכבים מלוחמים לכל דבר בעלי הכשרה ייעודית לסריקה וזיהוי חללים בשטח. עד לאחרונה פעל כל גדוד כמסגרת אורגנית בתוך אגד לוגיסטי של הפיקודים המרחביים.

2. במסגרת שינויים שעורכת מפקדת השלישות באכ"א תתבצע "הוספת כשירות סריקה לצוות האית"ן האוגדתי", שבמסגרתה **חלק מהפלוגות בגדודי הסריקה יפורקו ויפוזרו בין האוגדות, וישולבו בצוות משולב ת"פ קצין שלישות מתחום איתור הנעדרים (אית"ן)**.

3. משמעות הדבר היא שגדודי זיהוי החללים הקרביים של הרבנות הצבאית מפורקים, וצוותיהם עוברים לתפקד תחת יחידת איתור נעדרים של חיל השלישות, שאין לה ידע והכשרה בתחום זיהוי החללים. בנוסף, בניגוד לגדודים אורגניים, במסגרות קטנות ומפוצלות שכאלו האפקטיביות של יכולת פעולה תפגע מאוד, דבר זה מראה לכאורה שיש כאן מגמה מכוונת לצמצם את השפעת הרבנות הצבאית אפילו תוך פגיעה בתפעול השוטף.

ט. הנחיית קשל"ר לטיפול בחללים בשגרה - ללא תפקיד לרב הצבאי

נודע כי לאחרונה הופצו הנחיות לטיפול בחללים בשגרה בצה"ל, בהם מפורטים תפקידי הגורמים השונים בארוע. **למרבה הפלא, במסמך זה לא הופיע בכלל תפקיד הרב הצבאי.**

י. קיצוץ בתקני רס"ן ל"סגן רב" פיקודי

לאחרונה הוחלט על **קיצוץ תקן רס"ן לתפקיד "סגן רב פיקודי"**, אשר יושלם ע"י נגדים. יוזכר כי, עד לקיצוץ, ברבנות של כל פיקוד שירת רב הפיקוד בדרגת סא"ל, ותחתיו סגן רב בדרגת רס"ן. סגן הרב הוא האיש הביצועי שמניע את כל המערכת תחת הנהגת רב הפיקוד.

יא. קיצוץ במשגיחי הכשרות

קיצוץ 17% במשגיחי כשרות (300 מטבחים בצה"ל כיום ללא משגיחי כשרות)

יב. ניסיון למנוע מן הרבנים הצבאיים לנאום בטקסים¹⁸

קח"ר, תא"ל אבנר פז-צוק, פנה (תחילת 2015) לראש אכ"א וטען יש טעם לפגם בכך שהדמויות המרכזיות בטקס ההשבעה, לצד מפקד היחידה, הינם הרב החיילי ורב היחידה, משום שלדבריו - "הטקס אינו טקס דתי ואין סיבה שייראה כך". הקח"ר דרש כי מי שילווה את האישיות המרכזית בטקס יהיה מפקד היחידה ללא ליווי של רב, פרק התנ"ך ייקרא ע"י אחד מהמפקדים ולא ע"י הרב, ו"דבר רב החיל" יבוטל לגמרי.

בפועל ניתן למצוא מקרים בהם רב לא הורשה לנאום. לדוגמה בטקס ההשבעה של חיילי חטיבת גולני (3/6/2016), רב פיקוד הצפון, שאמור היה לשאת דברים במהלך ההשבעה, בנוסף לרב היחידה, כפי שהיה נהוג עד כה בטקסי ההשבעה בגולני, עודכן ברגע האחרון כי לא יוכל לנאום בטקס¹⁹.

¹⁸ <http://www.maariv.co.il/news/military/Article-467745>

¹⁹ <http://www.tel-avivtimes.com/national/events/12123.html>

לו"ז ההכשרה של קורס נגדים בכירים

מס' כונה צבא כונה 40

יחידת ההכשרה לנגדים

לו"ז בכירה ע"א 3-7.1.16

יום ראשון כ"ב בטבת תשע"ו 3.1.16	יום שני כ"ג בטבת תשע"ו 4.1.16	יום שלישי כ"ד בטבת תשע"ו 5.1.16	יום רביעי כ"ה בטבת תשע"ו 6.1.16	יום חמישי כ"ו בטבת תשע"ו 7.1.16
מתיחה	תמונות מצב	צבא וחברה	מחקר	ממלכתיות
8:30-10:15 קליטה	8:30-9:00 מתיחת יום - נגדי ק. הסברה	7:15-8:30 מיקוד יצירתי איוול לוי	7:15-8:30 התכנסות	7:15-8:30 אי בוקר
10:30-11:45 מתיחה	9:15-11:15 תרבות הנער מר המיר לאון	10:15-12:15 צבא רב תרבותי - מאמייני עולים גבי אלח שור	10:00-10:30 מתיחת יום+תדריך לסיור	11:00-12:00 קווים אדומים בדמוקרטיה
12:00-13:15 היכרות צוותית	11:30-13:15 צבא העם ק. הסברה		10:30-13:15 סיור חוקר	12:15-12:45 סדנה בנושא ממלכתיות ק. הסברה
13:15-14:15 אי צהריים	13:15-14:15 אי צהריים	12:15-13:15 אי צהריים	13:15-14:15 אי צהריים	12:45-13:30 אי צהריים
14:15-17:30 סיור במחוזות ישראל	14:15-16:00 העולם החדרי הרב אורי מילר 16:00-16:45 התארגנות לסיור+ חתימה על חדרים 16:45-18:00 "מבוא לאסלאם" סקיוריטי	13:15-14:00 מאכל נגדים 14:15-15:30 הכנה לסיור חוקר	14:15-15:30 עבוד סיור חוקר ק. הסברה 15:45-17:15 ערד הכחן	13:30-14:30 סיכום הכשרה ק. הסברה 14:30-15:30 מעמד מסכם ותעודות מפקדות ההכשרה
18:00-19:00 אי ערב	18:00-18:45 אי ערב 18:45-21:30 "ירושלים, ללכת שבי אחריך" סקיוריטי	18:00-19:00 אי ערב	18:00-19:00 אי ערב	
				שבת שלום

הוראת ראש אכ"א בנוגע להכנסת ספר תורה

ב. ביקורים:

(1) תורמים המעוניינים לבקר ביח' צה"ל השונות יפנו ליחיד למען החייל.

(2) בתהליך האישורים - כל ביקור תורמים מחויב באישור אכ"א - ענף תרומות.

(3) קיימים 3 סוגי ביקורים בתחום הפילנתרופיה:

(א) ביקור תורמים הכוללים חיזוק הקשר עם צה"ל

(ב) חניכת פרויקט / תשתיות / אבזורים.

(ג) הכנסת ספרי תורה.

(4) מתכונת הביקורים הינה אחידה וגורפת:

(א) היקף המשתתפים – עד 8 איש.

(ב) הביקור יכלול:

- סקירה

- גזירת סרט (באם מדובר באירוע חניכת פרויקט)

- תצפית (אם ניתן)

- סיור ביחידה – ניתן לשלב שיחה עם חיילים תוך כדי תנועה

- ללא כינוס מראש.

- צילום (אם ניתן)

(ג) משך הביקור: עד שתיים.

(ד) ללא ארוחות.

(ה) ללא פעילות צבאית (ללא מטווח, ללא לבישת מדים (כניצ))

(ו) ללא חלוקת תרומות ביחידות בזמן הביקור.

(ז) הקפדה על נהלי ב"מ וכללי הבטיחות.

2. חניכת פרויקטים – מדובר באירוע צבאי אליו ניתן להזמין את התורמים כהוקרה על תרומתם.

3. הכנסת ספרי תורה – תתקיים העמקה ייעודית בנושא ועד לסיכום המתכונת יוקפאו ביקורים אלו.

פעילות תמיכה במסתננים

1. בשנתיים האחרונות חיילי צה"ל משתתפים ב"פעילות חינוכית" עם ילדי מסתננים בדרום תל-אביב, תוך שיתוף פעולה עם עמותות שמאל ועמותות נתמכות 'הקרן החדשה לישראל'.
2. **דוגמאות מתוך דוח המעקב של סטודנטים למען דרום תל אביב:** ב-5 ליוני 2015 נפגשו חיילים וחיילות מחיל המודיעין עם ילדי מסתננים בדרום תל-אביב, באירוע שאורגן על-ידי עמותת השמאל 'אליפלט'; באוקטובר באותה שנה נפגשו טירונים מחטיבה 7 של חיל השריון עם ילדי מסתננים בשכונת שפירא; במקרה אחר עמותת 'א.ס.ף' יזמה פעילות לחיילות מחיל התותחנים עם ילדי מסתננים; בחודש מרץ 2016 תועדו חיילות מחיל התותחנים בגן ילדים בשדרות הר ציון בפעילות שאורגנה על-ידי עמותת 'א.ס.ף'. בסוף מאי 2016 קיימו חיילים מחיל המודיעין סיור בשכונת שפירא, שאורגן על-ידי עמותת 'אליפלט'²⁰
3. ביום חמישי כ"ט בתמוז תשע"ו חיילי חיל המודיעין הובאו לדרום תל אביב להתנדב ולשחק עם ילדי מסתננים בעקבות סערה ציבורית שהתעוררה הורה שר הבטחון אביגדור ליברמן לבטל התנדבות של חיילי צה"ל אצל ילדי המסתננים²¹.

<http://mida.org.il/2016/05/31/%D7%A9%D7%99%D7%AA%D7%95%D7%A3-%D7%A4%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%94-%D7%91%D7%99%D7%9F-%D7%A6%D7%94%D7%9C-%D7%9C%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%AA%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%9E%D7%A1%D7%AA%D7%A0%D7%A0%D7%99%D7%9D> ²⁰

<http://mida.org.il/2016/08/14/%D7%94%D7%A1%D7%95%D7%A3-%D7%9C%D7%A9%D7%99%D7%AA%D7%95%D7%A3-%D7%94%D7%A4%D7%A2%D7%95%D7%9C%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%A6%D7%94%D7%9C-%D7%A2%D7%9D-%D7%A2%D7%9E%D7%95%D7%AA%D7%95%D7%AA-%D7%94%D7%9E%D7%A1> ²¹

שבתות חינוך לאנשי מילואים

1. במסגרת אימון לאנשי מילואים של גדוד צנחנים בחטיבה 55, נערכה (10 באוגוסט) שבת חינוך וגיבוש. שבת זו נערכה במסגרת מגמה חדשה לקיים פעילויות חינוך וגיבוש גם לאנשי מילואים במטרה לחזק את הלכידות, ובכלל זאת מחויבים אנשי המילואים להישאר בשבת במהלך האימון למטרה זו.
2. ביום שישי התקיים ביקור בקבר בן גוריון בנגב. במהלך הביקור הועברה הרצאה על המורכבות של חיי הבדואים בנגב. אחד הקצינים שהשתתפו בסיור תמה: "נסענו עד קבר בן גוריון במטרה לשמוע על הבעיות והמורכבות של הבדואים, בלי שהזכרה אף מילה על בן גוריון עצמו, הקמת המדינה, ציונות, הפרחת הנגב, וכד'.
3. בשבת עצמה, שאורגנה ע"י מכון "שיטים", בין השאר, הגיע העיתונאי צור שיזף להעביר הרצאה בנושא "דאעש". בפתח הדברים הוא העיר כי הוא מחזיק בעמדות שמאל מובהקות אך הוא לא ייתן ביטוי לעמדות אלו. עם זאת, במהלך השיחה הוא התבטא מספר פעמים בחריפות כנגד הממשלה הנוכחית ("טפשים"), הביע עמדות פוליטיות לגבי מי שלדעתו ראוי להנהיג את המדינה. הוא ציין שאם המצב היה מתוקן חבר הכנסת איימן עודה היה רלוונטי לתפקיד וכן הוסיף שכיום שהאדם הראוי ביותר להנהיג את המדינה הוא חבר הכנסת עפר שלח. בנוסף התווכח עם חיילים נוספים על סוגיות פוליטיות נוספות.
4. אחד מהמפקדים שהשתתפו בשבת סיפר: "בסוף השבת ניגש אלי אחד החיילים שלי, מילואימניק כמוני. הוא שאל: מה קיבלתי מהשבת 'גיבוש ורוח צה"ל' הזאת? האם התחזקה אצלי רוח הלחימה? נהייתי לוחם יותר טוב? אני מילואמניק, השארתי את המשפחה בבית כדי לבא ולשמוע חפירה שמאלנית?"

• י', מ"פ (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם בתשע"ו:

"חמישה ימים לפני פסח החליטו בצה"ל שזה הזמן הנכון לעשות חינוך מחדש לקציני צה"ל... סדנת מחצבי"ם שמופקת ע"י מכון הרטמן - הוזמנו אליה כל קציני אוגדת מילואים מתפקיד מ"פ ומעלה... הפרופסור פתח ואמר שהמטרה היא "לא רק אתם, אלא שתעבירו את הדברים לכל בני המשפחה"... במקום "והגדת לבנך" על סיפור יציאת מצרים וקבלת תורה, הפרופסור אמר שהוא עדיין מתלבט אם זה באמת היה, "זה רק נרטיב, ועכשיו יש יהדות מתקדמת..."

אנחנו קהל שבוי, למרצה יש מיקרופון והוא שולט בשיחה, ואין לנו יכולת להתבטא. אם פלורליזם אז למה לא לשמוע את כל הדעות - גם של היהדות האמיתית האורתודוקסית? "כי זה מה שמפקד האוגדה רוצה שתשמעו, הוא בחר את התכנים". ואכן מפקד האוגדה קם ואמר בריש גלי - "חשוב לי שזה הדברים שתשמעו"...

זו הייתה אוגדת המילואים הראשונה שקיבלה את "השינויים הארגוניים" שצה"ל עשה כשהעביר את תודעה יהודית לחיל חינוך. אם הרב רונצקי פעל בזהירות וברר תכנים כדי שיתאימו לכולם, הרפורמים לא מתביישים, הם אומרים הכל ובקול רם, כי הם כרגיל מהמיינסטרים, להם מותר..."

• ד', מג"ד (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם:

במחצבי"ם שולטת התפיסה שהמדינה היא קודם כל דמוקרטית, ואח"כ יהודית. שאלה זו טרם הוכרעה בחוק הישראלי, אבל מבחינתם בצה"ל כבר הכריעו, דמוקרטיה תחילה. למשל, התפיסה היא שלירושלים אין זיקה לישראל יותר מאשר לאחרים, ירושלים של כל הדתות. זה לא רק שם. תלכו למוזיאון צה"ל ביפו ותופתעו לשמוע שהפסדנו בכל המלחמות. במלחמת יום הכיפורים הפסדנו כי היו הרבה נפגעים, והעם התפכח. במלחמת ששת הימים הפסדנו (!) כי הפכנו לכובשים. הוציאו את כל הערך של הניצחון בקרב. חיל החינוך שמפעיל את המוזיאון משדר רוח נמוכה, סגידה לדמוקרטיה, לתת לכל פרט ולכל מיעוט הזוי את המקום והזכויות שלו.

• כ', מג"ד (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם:

היינו בכנס של האוגדה במכון הרטמן, במסגרת סדנת מחצבי"ם. זה היה כמה ימים לפני פסח האחרון. כל האוגדה, מרמת מ"פ עד למפקד האוגדה. את הכנס פתח האלוף יאיר גולן, סגן הרמטכ"ל. רוח הדברים הכללית, גם אם אני לא מצטט מילה במילה: צה"ל מעדיף שיפגעו חיילים כדי לא לפגוע בפלסטינים חפים מפשע. הוא הדגיש שהוא מוכן לעמוד ולהסביר לאמא שהבן שלה נפל כדי לא לפגוע בפלסטינים.

²² לקט מתוך עדויות שהתפרסמו בדו"ח מרכז ליביה - "פלורליזם כפוי" בצה"ל

בהמשך, ציטט האלוף משפט מדף הקרב של המח"ט עופר וינטר: **"נעשה הכל בכדי לעמוד במשימה... אצלנו, לא חוזרים בלי לבצע... נפעל ונעשה הכל בכדי להחזיר את בחורינו בשלום.** תוך שימוש בכל האמצעים העומדים לרשותנו ובכל העוצמה שתידרש". גולן יצא נגד דבריו של וינטר ופרס את משתנו לפיה אנחנו לא עושים כל שביכולתנו, אלא רק את המינימום הנדרש כדי לעמוד במשימה. ממש לא "לעשות את הכל". לעומת זאת, בכדי לא לפגוע בחפים מפשע, הדגיש גולן את מה שנכתב ברוח צה"ל: "טוהר הנשק - החייל ישתמש בנשקו ובכוחו לביצוע המשימה בלבד, **אך ורק במידה הנדרשת לכך**, וישמור על צלם אנוש אף בלחימה. החייל לא ישתמש בנשקו ובכוחו כדי לפגוע בבני אדם שאינם לוחמים ובשבויים, ויעשה **כל שביכולתו** למנוע פגיעה בחייהם, בגופם, בכבודם וברכושם". נעשה הכל כדי להגן על אזרחים פלסטינים, אבל לא כדי לעמוד במשימה. זו הרוח שפתחה את הכינוס במכון הרטמן²³.

מה שהטריד אותי יותר זה דווקא העמדות של קציני הצבא שהוצגו בכנס, הרבה יותר מאשר דברי הפרופסורים של המכון עצמם. דיברו הרבה על ערכים בלחימה. דברים מכעיסים. הם דורשים מאתנו להוריד לרמת מ"פ ומג"ד כל הזמן את העיסוק בערכים. והשדר שהם משדרים לנו - "יש לכם בעיה ערכית". במהלך ההרצאות המסר שמועבר הוא שכל חיילי וקציני צה"ל נמצאים בבעיה ערכית, "הנוער של היום" עלול ליפול כל הזמן. ואנחנו המפקדים בבעיה ערכית.

כל הכיוון הוא שמי שקובע את ערכי צה"ל זה מכון הרטמן. ולרבנים? ברור שאסור להגיד שום דבר על ערכי צה"ל. למה גורם חיצוני לצבא צריך לקבוע מה מוסרי ומה לא? הרושם המתקבל בכנס הוא שהמכון הוא האחראי על הערכים והמוסר, ואני כמפקד לא יודע מה לעשות. הן בהיבט המבצעי והן בהיבט הערכי. השדר הוא חוסר אמון ערכי במפקדים ובחיילי צה"ל. כשהערכים באים מבחוץ זה משדר שלא סומכים על המפקדים, ולא סומכים על החיילים.

אם לא סומכים עלי ערכית - שלא ישימו אותי כמפקד. אבל שלא יביאו לי פרופסור מהרטמן שילמד אותי.

• **ק', אל"מ (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם בשנת תשע"ב:**

"הגענו לסדנת מחצבי"ם בגבעת התחמושת בירושלים. יום אחד מתוך הסדנה התקיים במכון הרטמן, ועסק בסוגיות של זהות יהודית. בין היתר, הוצגו הזרמים ביהדות. לצורך הצגת כל זרם לא הובא נציג הזרם, אלא אנשי המכון הציגו את הזרמים השונים בפני המשתתפים, אשר לחלקם זהו המפגש הראשון עם זרמים כמו החרדים.

ראש המכון דאז, (דוד הרטמן ז"ל) הציג את הציבור החרדי, והגדיר מיהו חרדי: **"חרדי - מי שחרד משינוי"**. בודאי שאף חרדי לא היה מגדיר את עצמו כך, וזה מה שמוצג למי ששומע לראשונה על הזרמים ביהדות..."

²³ עדויות נוספות על דבריו של יאיר גולן באירוע זה, ניתן למצוא במאמרו של חגי הוברמן [בעלון "מצב הרוח" בפרשת שלח](#).

עדויות מפי משתתפים בקורסים וסדנאות:

• ג', מג"ד (במיל'):

לפני ארבע שנים השתתפתי בשבת בבינה, ומאז שמתי X גדול על הארגון, וכל מה שקשור אליהם.

ב-2011, המח"ט הביא את כל המפקדים, מרמת מ"פ לשבת בתל אביב בנושא "יהדות ומורשת". האירוח התקיים במלון רות דניאל, שהוא מרכז רוחני של הרפורמים. אני לא אדם קיצוני, אין לי בעיה עם פלורליזם. אם היו מביאים את הרפורמים בתוך קשת של דעות, עוד הייתי יכול להסתדר עם זה. אבל זאת היתה שבת שהרפורמים הם כל כולה.

היהדות שהוצגה היא יוכי ברנדס ודב אלבוים, ללא שום איזון. מי שאין לו מגע שוטף ורקע קודם ביהדות, קיבל את זה ממש כתורה מסיני, זו היהדות שהוא מכיר. הספר "הפרדס של עקיבא" של יוכי ברנדס הסתובב שם. שוב, לי אישית לא היתה בעיה אם היתה מיד אחריהם הרצאה נגדית של האמת שלנו. ה"יהדות והמורשת" בנושא השבת, הוצגו רק מנקודת מבט חילונית ורפורמית...

אחרי השבת הזאת הבנתי שאת הגדוד שלי אני לא לוקח לשום דבר שקשור לבינה.

בסוף אימון גדודי, רציתי לתת צ'ופר למחלקה המצטיינת באימון. נתתי תקציב שיבחרו מה שהם רוצים. לשמחתי, הם ביקשו סיור באתרי קרבות באזור ירושלים. פניתי לגורמים הרלוונטיים בחיל החינוך כדי לקדם את הסיור, והם הפנו אותי להרטמן, בינה, ועוד אחד. אני לא הייתי מוכן, וארגנו עצמאית סיור בהדרכת אלידע בר שאול. אבל, התשלום היה חייב לעבור דרך בינה. אי אפשר לעשות סיור בלי בינה.

אם לא הייתי חד ומתעקש על בחירת המדריך, בינה היו לוקחים לאן שיקחו. "אתרי קרבות" באזור ירושלים אצל בינה היה מוביל את החיילים שלי ל"מוזיאון על התפר" שנמצא בעמדת בית תורג'מן, שם היו לומדים על סובלנות, "מציאות רווית קונפליקטים, רוח זכויות האדם", וכד'. אני ביקשתי מורשת קרב, לא סובלנות. חיל החינוך מפנה ישירות למקומות כאלו.

אם היה קצת מאוזן, הייתי מוכן לשמוע כיוונים אחרים. אבל זו תופעה בולטת שמנסים להוציא כל סממן יהודי או לאומי. ולהפוך הכל לערכים אוניברסליים. אני בעד ערכים והומניות, אבל בלי לבטל את היהדות והלאומיות."

• א', מג"ד (במיל') השתתף בשבת בבינה במסגרת קורס מג"דים:

במסגרת קורס מג"דים במילואים, הוזמנו לשבת במלון בתל אביב בנושא: "יעוד וייחוד", בהובלת בינה. מבחינתי השבת היתה מלאה בתכנים בעייתיים. בכל השיחות היתה הרבה ביקורת על 'הממסד האורתודוקסי', חלק מהמרצים היו מנוער מרצ, קו מאוד ברור. אמנם בסוף הציגו פורום של אשה דתיה מול רפורמית, לפחות היו את שתי הדעות... הפריע לנו שהנושאים משכו כל הזמן לחדשנות, לרפורמה, והוצג כמה זה חשוב ואין שום בעיה ברפורמה.

• ד', מג"ד (במיל') השתתף במספר שבתות של בינה:

השתתפתי כמה פעמים בשבתות של בינה בתל אביב. במסגרת קורס מג"דים, היינו בשבת במלון רות דניאל של הרפורמים, והיתה פשוט שבת שלמה של ציניות וצחוק על הדתיים. המטרה של השבת היתה לערער את כל התפיסה של היהדות. אם זה היה ברצינות, היה אפשר להתווכח. אבל הכל היה לעג, ציניות. לא דיברו אידאולוגיה. המרצה הציגה סיטאוציות מחיי

הדתיים - "טקס נטילת ידיים" תוך צחוק וזלזול על השתיקה בין הנטילה לברכה, הקולות ("אמ.. אמ..") וההסברים ("שכחו את המלח").

התפיסות שבאות מהבית מדרש של בינ"ה, שהמדינה היא קודם כל דמוקרטית, ורק אח"כ יהודית. שמירה על חיי פלסטינים קודמת לשמירה על חיי חיילי צה"ל. אם נפסיק להיות מוסריים - אין לנו זכות קיום. לדבריהם, אם לשמור על ביטחון המדינה זה להיות לא מוסריים - עדיף לא לשמור על ביטחון המדינה. בבינ"ה התנהל דיון האם המפקד של אלאור עזריה היה צריך לירות בו - כי הוא רוצח שפל...

• נ', מג"ד (במיל'), השתתף בשבת חינוך של בינ"ה בקיץ תשע"ה:

"במסגרת קורס מג"דים השתתפנו בשבת של 'בינ"ה' בתל אביב, שבת לזוגות. במהלך השבת היו מס' הרצאות, וסיור בתל אביב.

המפגש הפותח היה עם דב אלבוים, שדיבר על 'המסורת היהודית' שאיננה נחלתם של דתיים בלבד, "השבת בזווית אחרת", חשיבות הקשר עם המסורת היהודית ששייכת לכולם ללא תלות בדת היהודית. הוא הדגיש את הבעייתיות בכך שהחילונים התנערו מ'היהדות', שהיא גדולה מ'הדתיות'. מסר כללי של "לכולם יש מקום ביהדות". רוב האנשים - הדתי הממוצע והחילוני הממוצע - זרמו עם זה. לא היה אנטי מופגן לדתיות, אם כי היתה תחושה בסוף שיש קצת זלזול ביהדות הדתית.

אחר כך היתה "קבלת שבת" עם הזמר קובי אוז ולהקתו, כמובן לפני כניסת השבת. שירי שבת, מסורת, מזרחיים. שכולם ירגישו שותפים. אחר כך התפללנו עצמאית בבית כנסת במלון סמוך, וחזרנו לסעודת שבת.

ליל שבת היה חסר מאוד. גם בסעודה וגם לאחריה לא הייתה שום התכנסות, מישוהו שיכווין וידבר לכולם. כל הצוות נעלם. כמי שמכיר את האופי של שבתות אחרות בצבא, יש כאן פספוס גדול. ליל שבת זה זמן שבדר"כ מתפתח בו שיח ערכי, מעלים דילמות מנהיגות, או סיפורי לוחמים, ציונות, מוטיבציה. עושים משהו שמכנס את כולם יחד. נראה היה שאין חשיבה אמיתית על הקטע המאחד, האחווה.

בשבת בבוקר, היתה שיחה נוראית. גם לחילונים.

הגיעה מישהי לדבר על מסרים דומים למסר בדבריו של דב אלבוים, אך נראה היה שהמשימה שהיא קיבלה זה **להטיל רפש בכל מה שקשור לדתיות**. בדבריה היה זלזול גדול בעולם הדתי, מהמשפט הראשון שלה ועד האחרון. היא נתנה דוגמאות גסות, מילים מהרחוב, ושפכה את כל האנטי שיש לה בלב על הדת, **פשוט השתלחות בדתיים**. גם החילונים הזדעזעו. אני לא נשארתי עד הסוף. דתיים אחרים שנשארו הסבירו שנשארו רק כדי לכבד ולא לפגוע, אך הרגישו בדיוק אותו דבר. אני יצאתי כי בעיני זה לא המקום להתווכח.

שבת כזו, ובייחוד השיחה הזו, ממה איננה מאחדת. זה מפורר. המסר שלה היה מסר של שנאה.

בנוסף, לא היתה נגיעה בעולם הצבאי. השבת היתה סמינריון אזרחי לכל דבר, ולא היה שום עיסוק בהשלכות ובשייכות של נושאים כמו זהות יהודית וערכים אלינו כמפקדים וחיילים בצבא.

עדויות מפי משתתפים בסיורים בפולין:

• ג', מג"ד (במיל') השתתף במשלחת "עדים במדים":

"עדים במדים", 2008. משלחת צה"ל בפולין, במסגרת קורס מג"דים. הכיוון של הסיור כבר הורגש בהתחלה: ההכנה ביד ושם. השואה יכולה לקרות בכל מקום... גם אנחנו צריכים להיזהר שלא נהיה כמו הנאצים... אנחנו במדרון חלקלק... דיברו על ג'נוסייד מהצד הרחב, השוו כל הזמן לצוענים. הם לקחו את השואה כל זמן למקום האוניברסלי, ועקרו הרבה מהמימד היהודי בסיפור הזה... אתה נמצא שם בפולין, בקרקוב, והחלק שמקבלת היהדות האורתודוקסית קטן מאוד. אם היה שם איזה בית כנסת מודרני, רפורמי, הוא תופס את כל המקום.

גם את כל הציונות הם בנו על השואה. המדינה מונעת שואה, וזה כל הצורך שלנו במדינה. סל אחד של ערכים אוניברסליים והומניסטיים ששולטים. המסר שחזר על עצמו שזה טבוע בכל אחד. אנחנו עלולים ויכולים להיות נאצים.

• ל', קצין בכיר (במיל'), השתתף במשלחות צה"ל לפולין 3 פעמים:

"ביום השואה, התקיים במרכז רבין יום בכירים לקצינים, בראשות אלוף הפיקוד. במהלך היום הוצג בפנינו פאנל בהנחיית עיתונאית במסגרתו הופיעו דוברים שונים. כל הדוברים, למעט אחד, היו מזוהים עם השמאל, תפיסה ליברלית לגמרי, וחלקם ממש פוסט ציונות.

התכנים היו מזעזעים, עד כדי כך שהאלוף התערב במהלך הפאנל ואמר שהוא לא מוכן לשמוע דברים כאלה, ובסיכום הוא הדגיש כמה מסרים אלו פסולים בעיניו...

המסר המרכזי מתחת לפני השטח כל הזמן בצבא ביחס לשואה הוא שזה יכול לקרות גם לנו. שאם זה קרה בגרמניה, מה מונע מאתנו להיות כאלה.

כל משלחות צה"ל לפולין מלוות ע"י מדריכי 'יד ושם'. ב'יד ושם' ישנה תפיסה מאחורי כל סיפורי הזוועה והאימה, המניחה כהנחת עבודה שאנחנו יכולים להתנהג כמו הנאצים, ודיון מתמשך מה עושים כדי למנוע את זה.

המסר החבוי שמועבר לחיילי וקציני צה"ל ע"י המדריכים בסיורים לפולין וב'יד ושם' מחליש מאוד, ללא גבורה יהודית בכלל. השיטה היא סיפורים סוחטי דמעות, "אקסטזה רגשית" שבתוכה מחלחלים תכנים שזה יכול לקרות לנו. איך "אנשים רגילים" הפכו לנאצים. והתחושה היא שגם אנחנו אוטוטו בדרך להיפך להיות כמו הנאצים כלפי הפלסטינים...

הצבא עמוק בתוך האג'נדה הזו. "עדים במדים" זו "מניפולציה רגשית" של חשיפה בלתי אמצעית למוות.

אני למדתי מזה כמה גדולה האחריות על המפקדים לחנך. אי אפשר להשאיר למדריכים לעשות את זה.

קטע מפקודת "השירות המשותף" – עודכנה בספטמבר 2016

בלמים

33 0207
פקודות מסכ"ל
הפקודה עודכנה בספטמבר 2016

השתתפות בפעילויות

23. חיילים ישתתפו בכל הפעילויות ביחידתם.
24. חיילים ינכחו באירועים צבאיים, הן באירועים רשמיים והן באירועי הווי.
25. באירועים צבאיים חיילים וחיילות לא יופרדו הפרדה שלא בשל השתייכותם למסגרת מגדרית.
26. באירועים הממלכתיים והרשמיים האלה ישתתפו כל החיילים – ולא יותר להם להיעדר בשל אורך חייהם:

 - א. טקס יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ולנפגעי פעולות האיבה;
 - ב. טקס יום הזיכרון לשואה ולגבורה;
 - ג. טקס יום הזיכרון ליצחק רבין ז"ל;
 - ד. טקסי התייחדות חיליים או חטיבתיים;
 - ה. אירועים במעמד אישיות ממלכתית, לדבות הרמטכ"ל;
 - ו. אירועים אחרים שיקבע ראש אכ"א באישור הרמטכ"ל.

27. חיילים זכאים לבקש להשתחרר מפעילויות נופש או הווי, אם קיים חשש כי השתתפותם בפעילות תפגע באמונתם, בקריהם או באורח חייהם הדתי. ביקש חייל להשתחרר מפעילות כזאת, ישחררו מפקדו.
28. בפעילות שאינה אירוע ממלכתי או רשמי כמפורט בסעיף 26, תהיה ההשתתפות מלאה, אך בידי המפקדים להתיר לחיילים להשתחרר מן הפעילות או מקלקה, אם יש חשש שהשתתפותם בפעילות תפגע באמונתם, בקריהם או באורח חייהם הדתי. על החייל להגיש את בקשתו לשחרור מהפעילות זמן סביר מראש; מפקדו יבחן אותה באישור מפקד היחידה, שדרגתו סא"ל ומעלה. על המפקדים לבחון את הבקשה בשאיפה לממש את מדיניות השירות המשותף, עליהם להפעיל את שיקול דעתם על בסיס היכרותם עם פקודיהם ועם הפעילות שממנה ביקשו להשתחרר, מקרה מקרה לגופו ולפי הנסיבות.
29. לחיילים ששוחררו מפעילות הווי או נופש, תוצע פעילות חלופית, לדבות פעילות חלופית עצמאית. כך או אחרת לא יוסלו על חיילים אלה משימות שמירה או תורנויות אחרות תחת הפעילות ששוחררו ממנה.

מגורים, שירותים ומקלחות

30. חיילים וחיילות יגורו במגורים נפרדים.
31. המקלחות במגורים הנפרדים ומחוצה להם יופרדו לפי המינים, ויוקנו בהן דלתות או וילונות לכל תא רחצה (הן לחיילים והן לחיילות).
32. מתקני השירותים או תאיהם יופרדו גם הם בין המינים.
33. אם נדרש שימוש משותף במקלחות או בשירותים –

 - א. הגורם המוסמך רשאי לאשר חריגה מסעיפים 31–32 לתקופה קצובה, שלא תעלה על שנה אחת. הבקשה תוגש כמפורט בנספח א'.